

**Türkiye Cümhuriyetile Çekoslovakya Hükûmeti arasında
aktedilen uzlaşma hakem ve adli tesviye mukavelename-
sinin tasdiki hakkında 1/119 numaralı kanun lâiyhası ve Adliye
ve Hariciye Encümenleri mazbataları**

T. C.
Başvekâlet
Muamelat Müdürlüğü
Şube :
Sayı 6/1642

11-VI-1931

B. M. M. Reisliğine

Türkiye ile Çekoslovakya arasında akit ve imza edilmiş olan adli tesviye, hakem ve uzlaşma mukavelesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 7-6-931 tarihli içtimaında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin işarına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim .

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe lâiyhası

Cümhuriyet Hükûmetinin Çekoslovakya Cümhuriyeti Hükûmeti ile akdetmiş olduğu adli tesviye , hakem ve uzlaşma mukavelenamesi Büyük Millet Meclisinin tetkik ve tasvibine arz olunur.

İki Devlet arasında mevcut dostluk bağlarını kuvvetlendirmek arzusuna istinad eden bu mukavele Türkiye ile Çekoslovakya arasında zuhur edebilecek her nevi ihtilâfların, diplomasi yolu ile halline imkân elvermediği hallerde , uzlaşma ve hakem ve adli tesviye usulleri ile hallini gözetmekte ve bu hususta takip edilecek yolları göstermektedir .

Bu mukavele diğer devletlerden bazıları ile akdettiğimiz adli tesviye, hakem ve uzlaşma mukavelelerine müşâbih ve mümasildir.

Beynelmilel ihtilâfları sulh vasıtaları ile halletmeği harici siyasetinin esaslarından biri telekki eden Cümhuriyet Hükûmeti bu mukavelenameyi imza etmekle sulh yolundaki emellerini yeni bir senetle tevsik etmiş oluyor.

Türkiye ile Çekoslovakya arasındaki münasebetlerin dostane idamesini te'min eden ve takip eylediğimiz sulh esasını müeyyit bulunan bu vesikamın tasdiki yüksek takdirlerine arz olunur.

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Karar №.15
Esas №. 1119

6-VI-1931

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyetile Çekoslovakya Hükümeti arasında imza edilmiş olan adli tesviye, Hakem ve uzlaşma mukavelesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâleti tarafından hazırlanıp Başvekâletin 11-VI-1931 tarih ve 6-1642 numralı tezkeresile adliye Encümenine tevdi kılınan kanun lâyihası tetkik ve müzakere olundu.

İki Hükümet arasında aktedilmiş olan bu mukavelename dostluk rabitalarını takviye ve iki millet arasında tekevvün edebilecek ihtilafların muslihane vasıtalarla halletmek maksadını istihdaf etmek ve Hükümetimizin bundan evvel akteylediği emsali mukavelenemelere müşabih ve Beynelmîlel hukukî ve mütekabil ahkâma temamilen uygun olduğu esbabı mucibe lâyihasında gösterildiği veçhile encümenimiz tetkikatındanda anlaşmış olmakla mukavelenin tasdikını mutazammın teklif edilen kanunun tasvip ve tasdikine encümenimizce ittifakla karar verilmiştir

Havale mucibince Hariciye encümenine tevdi arz olunur.

Reis N. Kocaeli <i>Salahattin</i>	M. M. Kocaeli <i>Salakattin</i>	Kâtip Yozgat	Âza Antalya <i>Numan</i>	Âza Manisa <i>Refik Şevket</i>	Âza Trabzon <i>Raif</i>	Âza Kars <i>Nazif</i>
Âza Çanakkale <i>Osman Niyazi</i>	Âza Kayseri <i>Refik</i>	Âza Edirne <i>Hasan hayri</i>	Âza Tokat <i>Nazım</i>	Âza Erzincan <i>Abdülhak</i>	Âza Balıkesir <i>Vasfi</i>	

Hariciye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye Encümeni
Karar № 6
Esas № 1/119

18-VII-1931

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyetile Çekoslovakya Hükümeti arasında akit ve imza edilmiş olan uzlaşma hakem ve adli tesviye mukavelenamesi Encümenimizce de tetkik edilecek emsaline ve ötedenberi takip ettiğimiz sulh siyasetine mutabık olduğu görülmüş ve kanun lâyihası aynen kabul edilerek Heyeti Celilenin tasdikına arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınmıştır.

Hariciye En. Reisi Erzincan <i>Saffet</i>	M. M.	Kâ.	Âza Kocaeli <i>İ. Süreyya</i>	Âza Bolu <i>Falih Rifki</i>	Âza Manisa <i>Yakup Kadri</i>	Âza Balı <i>İ. Cemil</i>
---	-------	-----	-------------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Çekoslovakya Cümhuriyeti arasında 17 mart 1931 tarihinde Ankara da imza edilmiş olan adli tesviye hakem ve uzlaşma mukavelesi ve merbutu protokol kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

7-VI-931

Baş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.	Ha. V.	Ma. V.	Mf. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>	<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. Tefvik Rüstü</i>	<i>M. Abdülhalik</i>	<i>Esat</i>
Na. V.	İk. V.		S. İ. M. V.			
<i>Hilmi</i>	<i>M. Şeref</i>		<i>D. Refik</i>			

TÜRKİYE İLE ÇEKOSLOVAKYA ARASINDA MÜNAKİT ADLİ TESVİYE, HAKEM VE UZLAŞMA MUKAVELENAMESİ

Türkiye Reiscümhuru

ve

Çekoslovakya Reiscümhuru

İki memleketi birleştiren dostluk bağlarını kuvvetlendirmek ve beynelmilel ihtilâfların halli için muslihane vasıtaların kullanılmasına hadim olmak arzusuyla,

Bir adlî tesviye, hakem ve uzlaşma mukavelesnamesi aktine karar vermişler ve bu maksatla mu-
rahhasları olarak;

Türkiye Reiscümhuru Hazretleri:

Türkiye Cümhuriyeti Hariciye Vekili ve İzmir Mebusu Doktor Tefvik Rüstü Beyefendiyi

Çekoslovakya Reiscümhuru Hazretleri:

Çekoslovakya Cümhuriyetinin Türkiyede ki Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçisi Müsyü
Milos Korbr'u

memur etmişlerdir.

İşbu muahhaslar usulünde görülen salâhiyet namelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşı-
ğıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde — 1

Âkitler, Türkiye ile Çekoslovakya arasında baş gösterip münasip bir müddet zarfında alelâde dip-
loması yollarile halledilememiş olan her hangi mahiyette bütün ihtilâfları işbu mukavelesnamede
tesbit edilen şerait dahilinde ya Beynelmîlel Daimî Adalet Divanının veya bilhassa teşkil edilecek bir
hakem mahkemesinin hükmüne arz etmeği ve yahut bu ihtilâfları aşağıda derpiş edildiği üzere bir
uzlaşma teşebbüsü mevzuu yapmağı teahhüt ederler.

İşbu muahede hükümleri muahede tarihine tekaddüm eden ve maziye ait bulunan vakıalardan
mütevellit ihtilâflara tatbik olunmaz.

Âkitler arasında mer'i diğer ukut ile halleri için hususî bir usul derpiş edilmiş olan ihtilâflar,
işbu ukut ahkâmına göre halledilecektir.

Madde — 2

Âkitlerin mütekabilen bir hakkın ret veya inkârı iddiasında buldukları ihtilâflar ve bilhassa
aşağıda yazılı mevzulara taallük eden her türlü ihtilâf Âkitlerden birinin talebi üzerine Beynelmîlel
Adalet Divanının kararna arz edilecektir.

- Âkitler arasında aktedilen bir muahedenin tefsiri,
- Her hangi bir hukuku düvel meselesi,
- Sübutu halinde beynelmîlel bir taahhüdün nakzını tazammun edecek olan her hangi bir va-
kıranın hakikate mukareneti,
- Böyle bir nakziaht halinde edası lâzım gelen tazminatın nevi ve şümulü.

İşbu hükümler, Âkitlerden birinin reyî ve mütaleasına göre hukuku hakimiyet ile alâkadar bulunan ihtilâflara ve ne de Âkitlerden birinin rey ve mütaleasına göre kendi salâhiyeti münhasrasına taallük eden ihtilaflara tatbik olunmazlar.

Madde — 3

İkinci maddede zikredilen hallerde ihtilâfın Beynelmîl Daimî Adalet Divanı yerine bilhassa teşkil edilecek bir hakem mahkemesine arz edilmesine karar vermek hususunda âkitler serbestirler.

Madde — 4

Bir ihtilâfın ikinci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında münderiç neviler cümlesinden olup olmadığını tayin hususunda Âkitler arasında görüş farkı tahaddüs ederse bu meseleyi mütekaddime Beynelmîl Daimî Adalet Divanı tarafından veyahut üçüncü madde mucibince âkitler bir hakem mahkemesine müracaatta mutabık kalmışlarsa işbu hakem mahkemesi tarafından karar altına alınacaktır.

Madde — 5

Aralarında hakeme müracaat lüzumu hasıl oluncâ âkitler, ihtilâfın mevzuu ile riayet olunmasını istedikleri usul ve kavaidi tazammun eden ayrı bir tahkimname tanzim edebileceklerdir. Şayet âkitler bir hakem mahkemesine müracaat edeceklerse tahkimnamenin tanzimini hususunda mümkün mertebeye beynelmîl ihtilâfların muslihane halli hakkındaki 18 teşrinievvel 1907 tarihli Lâhey mukavelenamesi hükümlerini nazarı itibare alacaklardır.

Tahkimname, bir protokol imzası veya nota teatisi suretile tanzim edilecektir.

Tahkimname mündereatını tefsir hususunda Beynelmîl Daimî Adalet Divanı veya halin icabına göre hakem mahkemesi salâhiyettar olacaktır.

Âkitlerden birinin diğerine ihtilâfını adli tesviye veya hakem tarikile halli talebini tebliğ ettiği günden itibaren iki ay zarfında tahkimname mevadî hakkında uyuşulamadığı takdirde her âkit, bir istida ile Beynelmîl Daimî Adalet Divanına müracaat edebileceklerdir.

Madde — 6

İkinci maddede zikredilmeyen bütün ihtilâflar Âkitlerden birinin talebi üzerine uzlaşma usulüne tabi tutulacaktır. Maahaza, Âkitler, ikinci maddede zikredilen bütün ihtilâfları Beynelmîl Daimî Adalet Divanına veya bir hakem mahkemesine müracaattan evvel aralarında anlaşarak uzlaşma usulüne tabi tutmakta muhtar olacaklardır.

Madde — 7

Altıncı maddede zikredilen usul ve muamele için Âkitler bir Daimî Uzlaşma Komisyonu teşkil edeceklerdir.

Komisyon beş âzadan mürekkep olacaktır. Âkitlerden her biri istediği bir âzayı tayin edecek ve diğer üç âzayı aralarında mutabık kalarak intihap edileceklerdir.

Bu üç âza, Âkitlerin tebaasından bulunmamak, onların ülkesinde daimî ikametgâhları olmamak, hizmetlerinde bulunmamak ve bulunmamış olmak lâzımdır. Âkitler aralarında anlaşarak bu üç âzadan birini komisyon reisi intihap ederler.

Âkitlerden her biri, Uzlaşma Komisyonunda bir usul ve muamele cereyan etmemiş veya bu bapta bir talep vuku bulunmuş olduğu takdirde, her vakit, kendi komiserini tebdile salâhiyettardır. Bundan başka, müştereken intihap olunan üç komiserden biri veya bir kaç için vermiş olduğu intihap muvafakatini, aynı şart dahilinde, **geri alabilir**. Bu suretle münhal kalacak yerler derhal doldurulur.

Âkitlerden birinin bir ihtilâfı Daimî Uzlaşma Komisyonuna tevdi ettiği tarihten itibaren on beş gün zarfında, işbu ihtilâfın tetkiki için, her bir Âkit Daimî Uzlaşma Komisyonundaki komiserini bu işte ihtisası olan diğer bir kimse ile istihlâf ettirebilecektir.

Bu hakkı kullanan Âkit keyfiyeti derhal diğer Âkide tebliğ edecek ve bu Âkit de şu takdirde tebliği aldığı tarihten itibaren on beş gün zarfında aynı veçhile hareket etmekte muhtar olacaktır.

Daimî Uzlaşma Komisyonu, işbu mukavele tasdiknamelerinin taatisini takip edecek altı ay zarfında teşkil edilecektir. İnhilâl edecek âzalıklara, en kısa bir müddet zarfında, tayinler için tesbit edilen usul dairesinde yeni âzalar intihap olunacaktır.

Tasdiknamelerin taatisini takip eden altı ay zarfında birlikte intihap edilecek âza tayin edilmemiş olur ve yahut komisyonda vuku bulacak münhaller inhilâl gününden itibaren üç ay zarfında doldurulmamış bulunursa lâzım gelen tayinlerin ierası, Âkitler arasında diğer bir itilâf mevcut olmadıkça, İsviçre Konfederasyonu reisinden rica edilecektir.

Madde — 8

Daimî Uzlaşma Komisyonu Âkitlerden birinin talebi akabinde işe başlar. Bu talep komisyon reisine ve aynı zamanda diğer tarafa tebliğ olunacaktır. Bu halde komisyonu en kısa bir müddette içtima davet etmek reise aittir.

Âkitler her halde ve her veçhile komisyon mesaisini teshil ve bilhassa salâhiyettar makamlarının ona tam muzaheretini temin etmeği taahhüt eylerler. Âkitler kendi arazileri üzerinde komisyonun şahit ve ehlihibre celp ve istima ve mahallinde tetkikat iera edebilmesi için icap eden bütün tedbirleri alacaklardır. Komisyon bu hususun ierasını birlikte seçilecek bir veya bir kaç âzaya tahmil edebilir.

Madde — 9

Daimî Uzlaşma Komisyonu bizzat intihap edeceği yerde toplanacak ve münasip gördüğü takdirde her zaman başka yere nakledebilecektir.

Komisyon bir kalem teşkil edebilir; komisyon bu kaleme Âkitler tebaasından memur tayin ederse iki tarafı müsavî şekilde temsil edilmesini temin edecektir.

Madde 10 —

Daimî Uzlaşma Komisyonu, bütün âzaları usulüne tevfikân davet edilmedikçe ve lâakal birlikte intihap edilmiş bütün âzalar hazır bulunmadıkça karar veremez.

Kararlar ekseriyeti âra iledir. Reylerde tesavî olursa reisin reyî racihtir.

Madde — 11

Mesaisinin bitiminde komisyon cereyanı halitesbit eden ve komisyon nazarında ihtilâfın haline medar olacağına hükmedilen teklifleri ihtiva eyliyen bir rapor tanzim edecektir. Tâ ki bu yolda teklifler dermeyanı hususî ahval dolayısıyla komisyonca münasip görülmemiş olsun.

Bu rapor, talebin komisyona arz edildiği tarihten itibaren altı ay zarfında tanzim edilmek lâzımdır. Maahaza Âkitler bilittifak bu müddeti uzatmakta veya komisyon mesaisine başlamadıkça bu müddeti kısaltmakta muhtardırlar. Rapor üç nüsha olarak tanzim edilecek ve birer nüshası Âkitlere tevdi olunacak ve üçüneüsü de komisyonun evrakı meyânında kalacaktır.

Âkitler komisyonun vermiş olduğu filî ve hukukî mülâhazalara tebaiyetle mükellef değildirler. Fakat komisyon raporunda kendi vesayasını ve vardığı netayici kabul edip etmedikleri hususunda fikirlerini beyan için iki tarafa bir mühlet tayin edebilir.

Âkitler, evvelce yekdiğerinin reyini almaksızın raporu neşretmemeyeği taahhüt ederler.

Madde — 12

Âkitlerden her biri kendi tarafından tayin edilen âzanın maaşını ve birlikte intihap olunan âza maaşlarının nisfını deruhde edecektir.

Âkitlerden her biri kendi tarafından yapılan masarifi ve daimî uzlaşma komisyonunca müşterek olduğu tesbit edilen masrafların yarısını deruhde eyliyecektir.

Madde — 13

Balâdaki hükümler kaydi ihtirazisi altında olarak, daimî uzlaşma komisyonu kendi usul ve muamelesinde mümkün mertebe beynelmilel ihtilâfların Muslihane halline müteallik 18 teşrinievvel 1907 Lâhey mukavelenamesi ahkâmını tatbik edecektir. İhtilâf halinde komisyon karar verecektir.

Madde — 14

Beynelmilel Adalet Divanı, hakem mahkemesi veya daimî uzlaşma komisyonu huzurunda dava ve muamele cereyan ederken âkitler, hükmün infazına veyahut daimî uzlaşma komisyonunca teklif edilen tesviye suretlerine hâlel getirecek mahiyette olan her hangi bir tedbir ittihazından tevakkî etmeği taahhüt eylerler.

Madde — 15

İşbu mukavele tasdik edilecektir. Tasdiknameler en kısa bir müddet zarfında Prağda teati edilecektir.

Mukavele, tasdiknamelerin teatisinden bir ay sonra meriyete girecektir.

Mukavele, tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren beş sene için aktedilmiştir. Bu müddetın hitamından lââkal altı ay evvel mefsubiyeti ilân edilmezse beş senelik yeni bir müddet zarfında meriyete kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

İşbu mukavelenamenin hitamı sırasında bir uzlaşma veya adlî tesviye ve yahut hakem usul ve muamelesi cereyan etmekte bulunuyorsa mezkûr usul ve muamele işbu mukavele ve yahut âkitlerin onun yerine ikame edecekleri her hangi bir mukavele ahkâmına tevfikân seyrini takip eyliyecektir.

Balâdaki mevadî tasdik etmek üzere isimleri yukarıda zikredilen murahhaslar işbu mukavelenamayı imza eylemişlerdir.

Ankara'da iki nüsha olarak 17 mart 1931 tarihinde tanzim kılınmıştır.

Dr. T. Rüştü

M. Kobr

NİHAİ PROTOKOL

1 — Âkitler, tahaddüs eden ihtilâfta diğeri bir Devletin bir menfaati alâkadâr olsa dahi işbu mukavelenamenin aralarında tatbik edileceğini beyan ederler.

2 — Tereddüt halinde işbu mukavelenamenin hükümleri, ihtilâfın tahkim veya adlî tesviye suretile halli lehinde tefsir edilecektir.

Ankara: 17 mart 1931

Dr. T. Rüştü *M. Kobr*